

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

02.03.2023 р.

Київ

№ 4-рк

Про здійснення заходів, спрямованих на розвиток конкуренції, запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, припинення дій, які можуть мати негативний вплив на конкуренцію

Антимонопольний комітет України (далі – Комітет) за результатами розгляду подання Департаменту досліджень і розслідувань ринків паливно-енергетичного комплексу та житлово-комунального господарства від 02.03.2023 № 128-09/42-п надає [конфіденційна інформація] рекомендації в порядку, передбаченому пунктом 5 частини третьої статті 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», щодо здійснення заходів, спрямованих на розвиток конкуренції, запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, припинення дій, які можуть мати негативний вплив на конкуренцію.

1. СУБ'ЄКТ ГОСПОДАРЮВАННЯ, ЯКОМУ НАДАЮТЬСЯ РЕКОМЕНДАЦІЇ

- (1) [конфіденційна інформація]
- (2) [конфіденційна інформація]
- (3) [конфіденційна інформація]

2. ПРЕДМЕТ АНАЛІЗУ

- (4) [конфіденційна інформація]
- (5) [конфіденційна інформація]

3. СТАН КОНКУРЕНЦІЇ НА ЗАДІЯНОМУ ТОВАРНОМУ РИНКУ

Товарні межі ринку

- (6) Відповідно до пункту 5.1 Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженої розпорядженням Антимонопольного комітету України від 05.03.2002 № 49-р, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 1.04.2002 за № 317/6605 (далі – Методика), товарні межі ринку визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп), у межах якої споживач за звичайних умов може легко перейти від споживання одного товару до споживання іншого.
- (7) Відповідно до пункту 4.1 Методики під час визначення товару, який є об'єктом цього аналізу, встановлювався перелік товарів (товарних груп), які обертаються в Україні чи на відповідній частині її території і які мають для продавців (постачальників, виробників), покупців (споживачів, користувачів) ознаки одного (подібного, аналогічного) товару (товарної групи).

- (8) Під час визначення товару, який є об'єктом аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища та обертається на ринку, Комітет виходив із того, що *[конфіденційна інформація]*
- (9) Відповідно до пункту 26 частини першої статті 1 Закону України «Про ринок електричної енергії» (далі – Закон) електрична енергія – енергія, що виробляється на об'єктах електроенергетики і є товаром, призначеним для купівлі-продажу.
- (10) Електрична енергія як товар відрізняється від інших товарів особливими споживчими якостями та фізико-технічними характеристиками (одночасність виробництва та споживання, неможливість складування, повернення), які визначають необхідність регулювання та регламентації використання цього товару.
- (11) Здійснюючи господарську діяльність з постачання електричної енергії споживачу на підставі відповідної ліцензії та з урахуванням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з постачання електричної енергії споживачу, затверджених постановою НКРЕКП від 27.12.2017 № 1469, суб'єкти господарювання (ліцензіати) не можуть замінити електричну енергію іншим товаром.
- (12) Відповідно до Закону електрична енергія як товар обертається на ринку електричної енергії.
- (13) Отже, товаром, який становить об'єкт аналізу, є електрична енергія.
- (14) У розумінні Закону та Правил ринку, затверджених постановою НКРЕКП від 14.03.2018 № 307 (у редакції постанови НКРЕКП 24.06.2019 № 1168) (далі – Правила ринку), купівля-продаж електричної енергії здійснюється на 5 окремих сегментах ринку: ринку двосторонніх договорів, організованих сегментах: ринок «на добу наперед», внутрішньодобовий ринок, балансуючий ринок та на роздрібному ринку, які у своїй сукупності разом із ринком допоміжних послуг формують ринок електричної енергії.
- (15) Разом із тим різні товарні сегменти ринку електричної енергії відрізняються метою функціонування, умовами реалізації електричної енергії на них, що пояснюється відмінностями в їх нормативно-правовому регулюванні.
- (16) Відповідно до абзацу дванадцятого статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» ринок товару (товарний ринок) – сфера обороту товару (взаємозамінних товарів), на який протягом певного часу і в межах певної території є попит і пропозиція.
- (17) За змістом діяльності на різних сегментах ринку електричної енергії можна виділити п'ять основних каналів формування попиту та пропозиції на електричну енергію: ринок двосторонніх договорів, ринок «на добу наперед», внутрішньодобовий ринок, балансуючий ринок та роздрібний ринок.
- (18) Відповідно до пункту 1.2.1 глави 1.2 розділу I Правил ринку учасниками ринку електричної енергії є виробники, електропостачальники, трейдери, ОСП, ОСР, ОР, ОУЗЕ, гарантований покупець, споживачі, які провадять свою діяльність на ринку електричної енергії в порядку, передбаченому цими Правилами та Законом.
- (19) Отже, товарними межами ринку, на якому здійснюються відносини між Підприємством та Електропостачальниками під час укладення двосторонніх договорів, є ринок двосторонніх договорів купівлі-продажу електричної енергії (далі – ринок двосторонніх договорів, РДД).

Територіальні межі ринку

- (20) Визначення територіальних (географічних) меж ринку двосторонніх договорів здійснювалося відповідно до пункту 6.1 розділу 6 Методики шляхом установлення

мінімальної території, за межами якої з точки зору споживача придбання товарів (товарної групи), що належать до групи взаємозамінних товарів товарної групи), є неможливим або недоцільним.

- (21) Відповідно до пункту 51 частини першої статті 1 Закону об'єднана енергетична система України (далі – ОЕС України) – сукупність електростанцій, електричних мереж, інших об'єктів електроенергетики, що об'єднані спільним режимом виробництва, передачі та розподілу електричної енергії при централізованому управлінні цим режимом.
- (22) Відповідно до абзацу сорок першого пункту 1.1.2 глави 1.1 розділу I Правил ринку торгова зона (зона) – відокремлена зона, визначена оператором системи передачі за погодженням із Регулятором, у якій здійснюється синхронна робота електроустановок.
- (23) Постановою НКРЕКП від 27.06.2019 № 1307 (у редакції від 27.06.2019)¹ «Про погодження визначених ДП «НЕК «Укренерго» торгових зон» погоджено визначені ДП «НЕК «Укренерго» дві відокремлені зони в межах України – торгову зону «Острів Бурштинської ТЕС» і торгову зону ОЕС України.
- (24) [конфіденційна інформація]
- (25) [конфіденційна інформація]
- (26) [конфіденційна інформація]

Часові межі ринку та розрахунок часток

- (27) Згідно з пунктом 7.1 Методики часові межі ринку визначаються як проміжок часу (як правило - рік), протягом якого відповідна сукупність товарно-грошових відносин між продавцями (постачальниками, виробниками) і споживачами утворює ринок товару із сталою структурою.
- (28) [конфіденційна інформація]
- (29) При цьому під час визначення часових меж ринку враховувалася специфіка купівлі-продажу електричної енергії на ринку двосторонніх договорів.
- (30) Так, відповідно до частини першої статті 66 Закону купівлю-продаж електричної енергії за двосторонніми договорами здійснюють виробники, електропостачальники, оператор системи передачі, оператори систем розподілу, трейдери, гарантований покупець, оператори установок зберігання енергії та споживачі.
- (31) Учасники ринку мають право вільно обирати контрагентів за двосторонніми договорами, укладати ці договори в довільній формі та на умовах, що визначаються за домовленістю сторін, з урахуванням обмежень, визначених у частині другій статті 66 Закону.
- (32) При цьому Закон не встановлює проміжку часу чи часового періоду, протягом якого двосторонні договори мають бути укладеними.
- (33) Відповідно до підпунктів 2.1.1 – 2.1.3 глави 2.1 розділу II Правил ринку торгівля на РДД здійснюється виключно на двосторонній основі шляхом укладання двосторонніх договорів (далі – ДД). Істотною умовою договору повинна бути відповідальність за небаланс, що може спричинити невиконання такого договору. Усі учасники ринку мають право брати участь на РДД за умови, що вони дотримуються цих Правил та вимог [Закону](#). Двосторонні договори повинні бути зареєстровані оператором системи передачі (далі – ОСП) за процедурою реєстрації, визначеною у [главі 2.2](#) розділу II.
- (34) У свою чергу, відповідно до підпунктів 2.2.1 та 2.2.2 глави 2.2 розділу II Правил ринку ОСП здійснює управління електронною платформою, на якій учасники ринку, що

¹ Редакція, чинна протягом періоду, що досліджується.

здійснювали торгівлю електричною енергією на двосторонній основі, реєструють відповідні обсяги електричної енергії для всіх розрахункових періодів кожного торгового дня.

(35) Закриття воріт для реєстрації обсягів електричної енергії, що відповідають розрахунковим періодам торгового дня, на електронній платформі відбувається об 11.00 за один день до торгового дня (d-1).

(36) [конфіденційна інформація]

(37) [конфіденційна інформація]

(38) [конфіденційна інформація]

(39) [конфіденційна інформація]

4. ОБСТАВИНИ, ЯКІ МАЮТЬ НЕГАТИВНИЙ ВПЛИВ НА КОНКУРЕНЦІЮ

(40) [конфіденційна інформація]

(41) [конфіденційна інформація]

(42) [конфіденційна інформація]

(43) [конфіденційна інформація]

(44) [конфіденційна інформація]

(45) [конфіденційна інформація]

(46) [конфіденційна інформація]

(47) [конфіденційна інформація]

(48) [конфіденційна інформація]

(49) [конфіденційна інформація]

(50) Згідно з Правилами ринку «на добу наперед» та внутрішньодобового ринку, затвердженими постановою НКРЕКП від 14.03.2018 № 308 (у редакції постанови НКРЕКП від 24.06.2019 № 1169), учасниками РДН/ВДР можуть бути виробники, електропостачальники, трейдери, ОСП, ОСР, гарантований покупець та споживачі, які в установленому Правилами ринку² порядку уклали з ОСП договір про врегулювання небалансів електричної енергії та в порядку, визначеному цими Правилами, уклали з ОР договір про участь у РДН та ВДР.

(51) [конфіденційна інформація]

(52) [конфіденційна інформація]

5. МОЖЛИВІ НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ НА РИНКУ

(53) За своєю суттю ринок електричної енергії загалом та організовані сегменти, зокрема, є динамічними, а тому частка учасників ринку постійно змінюється.

(54) За результатами розгляду Подання встановлено, що частка Підприємства на РДД у досліджуваних часових межах не свідчить про наявність монопольного (домінуючого) становища в суб'єкта. Разом із тим така частка є істотною.

(55) Проте, у разі збільшення частки учасника ринку та набуття ним монопольного (домінуючого) становища на ринку в певних часових межах, такі дії можуть бути кваліфіковані за статтею 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

² Правила ринку, затверджені постановою НКРЕКП від 14.03.2018 № 307 (у редакції постанови НКРЕКП від 24.06.2019 № 1168).

- (56) Такі обмежувальні положення можуть мати негативний вплив на конкуренцію на ринку РДД, оскільки учасники зазначеного сегменту ринку можуть бути конкурентами на інших сегментах ринку, а відтак зазнавати обмежень, не передбачених чинним законодавством.
- (57) Відповідно до частини другої статті 4 Закону України «Про захист економічної конкуренції» суб'єкти господарювання, органи влади, органи місцевого самоврядування, а також органи адміністративно-господарського управління та контролю зобов'язані сприяти розвитку конкуренції та не вчиняти будь-яких неправомірних дій, які можуть мати негативний вплив на конкуренцію.
- (58) Частиною четвертою статті 4 Закону України «Про захист економічної конкуренції» передбачено, що державний контроль за додержанням законодавства про захист економічної конкуренції, захист інтересів суб'єктів господарювання та споживачів від його порушень здійснюються органами Антимонопольного комітету України.
- (59) Відповідно до пункту 5 частини третьої статті 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» органи Антимонопольного комітету України мають право надавати обов'язкові для розгляду рекомендації та вносити до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, установ, організацій, суб'єктів господарювання, об'єднань пропозиції щодо здійснення заходів, спрямованих на обмеження монополізму, розвиток підприємництва і конкуренції, запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, а також щодо припинення дій або бездіяльності, які можуть мати негативний вплив на конкуренцію. Рекомендації органів Антимонопольного комітету України підлягають обов'язковому розгляду органами чи особами, яким вони надані.

Враховуючи викладене, з метою сприяння розвитку конкуренції, запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, припинення дій, які можуть мати негативний вплив на конкуренцію, усунення причин виникнення цих порушень та умов, що їм сприяють, керуючись статтею 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», Антимонопольний комітет України надає [конфіденційна інформація] такі обов'язкові для розгляду

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

1. Припинити дії, які можуть мати негативний вплив на конкуренцію, у вигляді включення до умов двосторонніх договорів купівлі-продажу електричної енергії умови, що забороняє та/або обмежує реалізацію електричної енергії, купленої у продавця (трейдера / виробника) за двостороннім договором, на ринку «на добу наперед» і на інших організованих сегментах ринку.

2. Не вчиняти дій, що полягають у включенні до умов двосторонніх договорів купівлі-продажу електричної енергії умови, що забороняє та/або обмежує реалізацію електричної енергії, купленої у продавця (трейдера / виробника) за двостороннім договором на ринку «на добу наперед» і на інших організованих сегментах ринку, що можуть призвести до порушень законодавства про захист економічної конкуренції.

Відповідно до пункту 5 частини третьої статті 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» рекомендації органів Антимонопольного комітету України підлягають обов'язковому розгляду органами чи особами, яким вони надані.

Про результати розгляду рекомендацій необхідно повідомити Антимонопольний комітет України у 30-денний строк із дня їх отримання.